

Ramon Trias Fargas: a la universitat, a la societat i a l'IEC

Antoni Montserrat i Solé

Tècnic comercial i economista de l'Estat, jubilat
Secretari de la Societat Catalana d'Economia

(Conferència feta a la Societat Catalana d'Economia, el setembre del 2015)

Ramon Trias Fargas (Barcelona, 1922) pertany a una doble nissaga arrelada a la vida universitària catalana des de fa més d'un segle. Els seu pare, Antoni, i el seu oncle Joaquim van tenir un paper rellevant a la medicina i a la universitat del període republicà. S'exiliaren, respectivament, a Colòmbia i a l'Argentina en acabar la Guerra. Per part materna cal esmentar el seu avi, Miquel Àngel Fargas i Roca, també metge i polític, personatge important en la creació de la Lliga Regionalista i senador.

Exili i estudis a l'estranger

En circumstàncies normals Trias hauria estat un altre prestigiós metge, al dia dels moderns corrents científics potser per una borsa d'ampliació d'estudis a l'estranger de la junta que funcionava durant la República. I, efectivament, ja a l'exili colombià va començar els estudis de medicina i es decantà pels de dret (i economia) després d'un incident en què es van barrejar motivacions diverses, entre elles una certa reticència de l'estament mèdic colombià davant els nousvinguts espanyols. Potser la vocació política i de servei se li hauria desvetllat com a altres membres de la seva família. L'interès per la ciutat potser també l'hauria dut a prendre posicions en termes urbans. La preocupació pels temes espacials en termes moderns es troba, en efecte, tot al llarg de la vida professional de Trias Fargas.

Trias col·laborarà en una de les seves primeres activitats professionals al Pla provincial de Barcelona de 1959.¹

Ramon Trias, però, va desenvolupar totes aquestes vocacions de forma atípica i en circumstàncies no sempre favorables. Això fa que, per exemple, el seu tarannà de formador i de desvetllador d'activitats intel·lectuals, tan lligat a la millor

1. Vegeu Ramon TRIAS FARGAS, «La financiación del planeamiento urbano y equidad», *Revista Jurídica de Cataluña* (març-abril 1961).

tradició universitària catalana, Ramon Trias l'hagi desenvolupat sobretot fora de la universitat, o del que eren les formes convencionals de la universitat sota el franquisme. No idealitzem, però, el període republicà i tinguem present que una gran part del que és la seva personalitat es deu a l'experiència de l'exili forçós dels seus pares i de l'obertura internacional que això li ha facilitat. El nen que amb prou feines sabia castellà els primers anys de la República, com ens explica la coneguda anècdota de respondre «Soy el más grande» per traduir que era el fill gran, ha tingut un marcat interès després a facilitar la fluïdesa de relacions en tots els idiomes als mitjans intel·lectuals i professionals catalans. En tornar de l'exili, el seu castellà era fluid i marcat per un lleuger accent sud-americà. Dels anys joves, passats a Colòmbia, en va sortir l'esborrany de la novel·la en castellà *Pan de yuca*. Trias va tenir cura de llegir sempre literatura. Entre les seves preferències cal citar Stendhal, Goethe, Durrell, etc. A Bogotà comença la carrera que semblava més adient per al fill gran d'una nissaga de metges, medicina. Però es decanta pel dret i es doctora en dret i ciències polítiques per la Universitat de Bogotà el 1947. Marxa a Chicago, però ja amb la idea de tornar de l'exili. Ho fa inicialment l'abril de 1949, torna a graduar-se de Master of Arts, ja d'economia, el desembre del mateix any.

El retorn i els primers passos

Durant aquells primers anys la seva pretensió és entrar a la universitat i desenrotllar l'activitat d'advocat i economista a través d'un despatx professional. Desembarca en una ciutat grisa on la Universitat Autònoma dels seus pare i oncle, aquella en què el nen gran del pare no domina encara bé el castellà davant dels patrons madrilenys de la universitat, ha estat esborrada i no sembla que pugui tornar. Serà molt més endavant que Trias participarà en el naixement de la nova Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), autònoma inicialment només de nom. Trias comença a treballar sol (alta al Col·legi d'Advocats el 1950) i després associat, com pertoca, primer amb un despatx d'advocats (Pau Furriol) i després amb el seu germà Carles. S'ocupa de l'editorial Labor, una de les gran editorials barcelonines amb presència a Amèrica i en concret a Colòmbia, intervé —infructuosament— en l'operació Di Stéfano, en la qual topa amb les decisions polítiques de Madrid, i en el planejament (pla provincial). Descobreix astorat, arran d'una conferència el 1954 al Col·legi d'Arquitectes, que no estava previst que cap economista col·laborés en la Comissió Provincial d'Urbanisme, acabada de crear.

El 1953 inicia la seva col·laboració amb el Banc de la Propietat (després Banc de la Propietat i el Comerç, finalment Banc de Barcelona, nom amb malastrugança), que durarà fins al 1980. Allà coincideix amb un seguit d'industrials del tèxtil, Josep Vergés de Destino o amb Salvador Casanovas i Martí, qui participarà a la Taula Rodona de Forces Polítiques, precedent de la Comissió Coordinadora de Forces Polítiques de Catalunya i de l'Assemblea de Catalunya. A Trias sempre la política li interessarà, des de la seva graduació a Bogotà i amb el record del país viscut en els ambients de l'exili americà i anglès.

La tornada definitiva, però, la podem situar el 1954 quan es casa a Anglaterra (a Oxford) amb Montserrat Trueta. Trias es veu ja en condicions d'obtenir una certa estabilitat.

Una preocupació política constant

La persona que, amb una formació intel·lectual d'arrel liberal i marcada pels corrents dominants a Chicago i en general al món anglosaxó, escriu el pròleg de l'edició castellana del llibre *Economía dirigida y economía de mercado*, d'Alfred Müller-Armack,² és també la que a l'hora de la pràctica i en el desert de l'oposició «burguesa» al franquisme no té reticències a demanar-me el *Què fer?* de Lenin en recerca de tàctiques de lluita contra la dictadura o d'apropar-se a les formes de treball de l'Assemblea de Catalunya, tot i que aquesta correspongués a la formulació estratègica del PSUC. Carles Trias, el seu germà petit i estret col·laborador durant molts anys, va ser a la reunió de l'Assemblea de Catalunya a Santa Maria Mitjancera. Envoltada l'església per la policia, encara el Guti li va dir a Carles Trias: «Estan —ells, el règim— aïllats.» No tan aïllats estaven els poders fàctics podrà comprovar el Guti en una entrevista més tard amb Calvo Sotelo, propiciada per Trias. L'actitud essencialment intel·lectual de Trias, si bé fortament arrelada en la tradició liberal catalana, està molt ben descrita a través del que fa anys digué de Marx.³ Aquest ciutadà que nega els seus interessos esdevé intel·lectual i, més tard, polític.

2. Ramon TRIAS FARGAS, «Entre el capitalismo y el socialismo ¿un tercer camino?», a Alfred MÜLLER-ARMACK, *Economía dirigida y economía de mercado*, Madrid, Sociedad de Estudios y Publicaciones, 1963.

3. «No creo en la validez general de las tesis de Carlos Marx, ni muchísimo menos en la de los que, invocando en vano su vulnerable nombre, imponen sobre los demás su criterio. Pero creo firmemente, eso sí, que si Marx no hubiese existido la humanidad habría tenido que inventarlo, so pena de frenar indebidamente su progreso. Carlos Marx es para mí un viejo amigo personal como difícilmente puede crearse de simples lecturas. De su inmensa inteligencia, de su desinteresada y casi suicida agresividad.

La persona que, en veure que la seva tradició intel·lectual, republicana i d'esquerra burgesa sota la República, nacionalista i modernitzadora, és minoritària en l'oposició catalanista burgesa, d'arrel confessional i comunalista, marcada pel mateix franquisme en els seus trets més negatius —recordem la terrible frase «Catalunya serà cristiana o no serà» de tuf carlí— té el seny d'integrar-s'hi tot mantenint-hi sempre una dimensió ètica en els temes de societat, com ara el joc o l'especulació immobiliària.⁴ Trias va marcar distàncies des del començament amb el Pla de la Ribera, cosa que li permeté d'evitar contradiccions. Trias impulsa el 1972 el grup Llibertat i Democràcia, que esdevindrà el nucli amb què crea formalment el 1973 Esquerra Democràtica de Catalunya, que es dissol dins Convergència Democràtica de Catalunya (CDC) el 1976, data en què esdevé president de Convergència. Conservarà, però, Llibertat i Democràcia com a plataforma intel·lectual fins al final de la seva vida.

La seva activitat conspiradora és ben anterior i té com a punt de partida les relacions familiars amb l'exili a la Gran Bretanya —el seu sogre, Trueta, entre altres, i els hereus del Consell Nacional Català de Londres. Trias manté durant anys, ensems amb altres opositors, relacions permanents amb els cònsols, entre ells el nord-americà, i contribueix a presentar la viabilitat de l'opció democràtica i el significat del catalanisme. D'ací el seu interès per la fracassada operació de la *devolution* i els seus contactes amb ambients polítics i financers escocesos. Es reciclarà més endavant en una estada a Oxford. Trias va ser membre de l'American Economic Association. Aquesta voluntat de mantenir relacions internacionals explica en gran part el perquè de la seva presència a la Comissió Trilateral, i les seves funcions assessores, per exemple, en el cas de la missió d'estudi a Tanzània.

Trias, com Andreu Abelló i altres financers demòcrates d'arrel republicana i autonomista, apareix com a interlocutor vàlid per copsar actituds potencials en gent tan diversa com el Fraga predemocràtic de bombí i de paraigua, ambaixador a Londres, o Renato Zangheri, l'historiador comunista i alcalde de Bolonya, que ell convida a visitar Espanya. *L'anàlisi territorial al servei de les autonomies* és el títol del llibret que recull la sessió de seminari de Zangheri. Aquesta història personal explica en part, potser, un altre tret de Trias. Junt amb la voluntat

---

Y de generosa piedad por el hombre en general, puede nutrirse cualquiera... Porque —con Marx y con bastantes liberales, gracias a Dios— creo que una minoría de ciudadanos, por lo menos tenemos la obligación de exponer la verdad, incluso contra nuestros propios intereses.» Ramon TRIAS FARGAS, *Principios de economía política española*, Barcelona, Ariel, 1973, p. 9.

4. Ramon TRIAS FARGAS, *El precio de la libertad*, Barcelona, Universitat de Barcelona, 1976.

d'entendre i negociar, sovint apareixen en Trias trets d'impaciència i el racionalista es deixa endur per, diguem-ne, la tramuntana de la rauxa.

Políticament, com en altres camps, cal segurament apuntar-li a Trias tota una sèrie de fracassos pràctics en la batalla concreta, junt amb encerts concretíssims i una visió estratègica menys conflictiva. Aquí cal situar, també, per exemple, el seu fracàs en la batalla per l'alcaldia de Barcelona contra l'antic col·laborador del Servei d'Estudis Pasqual Maragall o l'*impasse* que el dugué a abandonar la conselleria un cop canviats els equips negociadors de Madrid, no presidits ja per l'antic director del Servei d'Estudis del Banco Urquijo a Sevilla i excel·lent coneixedor de la cultura catalana, el ministre d'Hisenda d'Unió de Centre Democràtic (UCD) Jaime García Añoveros, per cert, amb qui es van conèixer en les oposicions en què Trias va guanyar València i el nebot del cardenal i «bolonio» insigne, Sevilla.

El Banco Urquijo i el seu Servei d'Estudis

En el món superclassista de les finances madrilenyes de l'època, en el qual el que comptava de l'Urquijo era que fins els conserges ho eren per tercera generació, Trias, un mer empleat en expressió de la Meseta, entrà malgrat tot al consell d'Explosivos Río Tinto, on es trobà amb Leopoldo Calvo-Sotelo, cosa que li permeté d'exercir funcions de pont entre el capitalisme tradicional i el Partit Comunista d'Espanya (PCE) i el Partit Socialista Unificat de Catalunya (PSUC) clandestins. A Barcelona, en canvi, la gràcia del Servei d'Estudis rau en el fet que el conserge era poeta, com ho era el secretari, i a estones perdudes tres o quatre col·laboradors més també feien versos. El ventall polític anà de Mao al comte de Barcelona.

Estic proporcionant més aviat una ressenya vivencial. És que no puc defugir el pes del respecte i l'amistat amb què Trias ha sabut distingir els seus col·laboradors al llarg dels anys, tant al Servei d'Estudis del Banco Urquijo, de què ara parlaré, com en altres esferes de la seva activitat. L'Urquijo, unit pel pacte de Las Jarillas amb el Banco Hispano Americano, havia perdut a Catalunya després de la Guerra la xarxa de l'antic Banco Urquijo Catalán, però no la seva influència industrial. D'aquest pacte en surt una peculiar adaptació de Berle i Means per la qual el Banco Urquijo queda a mans durant més de trenta anys d'uns grups de mànagers d'arrel universitària encapçalats pel número 1 de la seva promoció d'advocats de l'Estat en temps de la República, Juan Lladó Sánchez-Blanco. Altres membres de l'equip foren gent com Gómez Orbaneja, José María Navar-

ro Mora o Valentín Andrés Álvarez (amb aquest darrer l'uneix la influència cultural maçònica) i molt aviat el català Lluç Beltran Flórez, el col·laborador de preguerra de Joan Sardà en un tema, el de la banca a Catalunya, que serà recurrent en Trias.

Mantenia l'Urquijo a Barcelona una representació amb funcions no bancàries i d'ambient modernista davant del Ritz, dirigida per Félix Escalas Chamení, que no era sant de la seva devoció. Allà Lluç Beltran tenia un *pied-à-terre* intel·lectual que ràpidament va compartir amb altres joves professors i que després deixà a mans de la capacitat d'iniciativa de Ramon Trias, vingut de l'exili i amb intents d'integrar-se al món universitari. Ho fa donant classes a dret (1950-1952), de teoria econòmica a la incipient Facultat d'Econòmiques (1954-1955), després serà professor encarregat de curs d'aquesta mateixa facultat. El 1960, en un pas més, obté la llicenciatura formal de la Facultat d'Econòmiques. Aquesta integració, que naturalment s'hauria fet a Barcelona, es resolgué de forma vicariana a València (catedràtic d'economia política i hisenda pública de la Facultat de Dret de la Universitat de València el 1961). El 1964 aconsegueix un trasllat provisional a Barcelona. No serà catedràtic de Barcelona fins més tard, el 1972. Lora Tamayo l'havia expulsat arran de la creació del Sindicat Democràtic d'Estudiants de la Universitat de Barcelona (SDEUB). A València, malgrat el caràcter marginal de la seva relació, cal assenyalar la seva influència en gent com el després professor José T. Raga Gil i la seva col·laboració en la continuïtat de la revista *Concret*, dirigida per l'aleshores estudiant Eliseu Climent i en la qual publica un article sobre l'SDEUB.

De tal forma, doncs, l'arrel intel·lectual barcelonina de Ramon Trias va anar fent-se fora de la universitat barcelonina, passant del piset de la representació a l'edifici del passeig de Gràcia, on dedica dues plantes al Servei d'Estudis i la seva biblioteca corresponent.

Amb el canvi al passeig de Gràcia, el Servei d'Estudis es mogué inicialment a mitges entre delegació del Servicio de Estudios y Publicaciones i de l'editorial Moneda y Crédito, i del Servei d'Estudis del banc a Madrid. Molt ràpidament, però, adquirí una personalitat pròpia com a espai de llibertat intel·lectual emprat per Trias per fugir de les pressions de la Brigada Político-Social de la dictadura. *La balanza de pagos interior*⁵ és un dels primers fruits de la col·laboració de Trias amb el grup Urquijo, abans que no es consolidés la seva direcció del Servei d'Estudis a Barcelona i posteriorment la direcció regional del banc i el seu grup.

5. Ramon Trias Fargas, *La balanza de pagos interior*, Madrid, Sociedad de Estudios y Publicaciones, 1960.

Aquest llibre prefigura una temàtica, la de les relacions econòmiques, financeres i fiscals entre Catalunya i el conjunt espanyol, que Trias no abandonarà i que produirà els estudis d'aplicació del concepte de base econòmica,⁶ les reflexions sobre finançament contingudes al llibret *Introducció a l'economia catalana*,⁷ la ponència conjunta al congrés d'Oviedo,⁸ les posicions mantingudes en l'elaboració de l'Estatut i en la seva aplicació tant a la Comissió Mixta com al Senat, i la seva activitat de conseller d'Economia i Finances en dos períodes diferents.⁹ El Servei d'Estudis era en realitat un nucli molt reduït de personal administratiu i de direcció professional relacionat amb els distints equips de producció d'estudis que es posaven en marxa contracte per contracte.

Això li proporcionava flexibilitat, però també inestabilitat. A poc a poc, però, la pròpia dinàmica del Servei d'Estudis va consolidar una biblioteca especialitzada en economia regional i financera i amb les principals revistes estrangeres, i disposava molt sovint de col·leccions més completes en aquell temps que les de les mateixes facultats. De la seva relació amb la revista del grup cal destacar «El concepto económico de región: instrumento imprescindible del examen espacial empírico», *Moneda y Crédito*, núm. 60 (1957), p. 23-46.

També publicà un material semblant a *Anales de Economía*. Suposen la introducció de formulacions teòriques de l'economia de l'espai dels principals autors internacionals alemanys i anglosaxons. Parteix de l'anàlisi d'equilibri parcial de Marshall, que considera que no té en compte en realitat l'espai, i el contraposa a Von Thünen i Weber i a les aportacions més recents de Lösch, que relaciona amb Christaller, i Predöhl, per acabar amb Walter Isard i la seva recentment fundada Regional Science Association (RSA). Potser només Perpiñà, lector també d'alemany, coneixia una part de la bibliografia tractada: Trias, per tant, s'anticipa i obre camí.

El Servei d'Estudis també era un centre d'organització de seminaris, conferències i congressos.

6. Ramón TRIAS FARGAS i ERNEST LLUCH, *Estructura de la base económica de Cataluña*, 1964. (Versió en anglès a *Papers and Proceedings of the Regional Science Association*).

7. Ramon TRIAS FARGAS. *Introducció a l'economia de Catalunya: una anàlisi regional*, Barcelona, Edicions 62, 1972. (Versió castellana a Alianza Editorial).

8. Joan COLOM, Antoni MONTSERRAT, Ramon ROMAGUERA i Ramon TRIAS FARGAS, «Nota sobre aspectos fiscales de las autonomías», a *III Reunión de Estudios Regionales*, Oviedo, AECR, 1976.

9. Ramon TRIAS FARGAS, *Narració d'una asfíxia premeditada: Les finances de la Generalitat*, Barcelona, Tibidado, 1985.

L'Asociación Española de Ciencia Regional

L'Asociación Española de Ciencia Regional (AECR), corresponent de la Regional Science Association de Walter Isard, nasqué a redós precisament dels actes del desè aniversari de la fundació del Servei d'Estudis,¹⁰ després d'una col·laboració amb experts internacionals en desenrotllament regional.¹¹ Aquesta associació amb seu a Barcelona, on té també la seu la corresponent Associació Catalana de Ciència Regional, va tenir un paper central durant la Transició, car els seus membres més destacats no solament van assolir posicions universitàries, sinó que intervingueren políticament en el procés de creació de l'Estat de les autonomies, amb càrrecs importants, des del ministre Abel Caballero, el subdirector general d'Ordenació Territorial Ernesto González de Buruaga, fins a consellers de diverses comunitats autònomes, i polítics diversos, començant per Miquel Roca i Junyent i Ramon Romaguera, que va ser alcalde de la Bisbal, i tants altres. A la universitat serà important Juan Ramón Cuadrado Roura, primer a Sevilla i després a Alcalá. El nucli d'estudis d'economia quantitativa regional de la Universitat de Barcelona, l'impuls de l'Institut Valencià d'Investigacions Econòmiques (IVIE) a València també troben la primera iniciativa en la recerca regional (taules *input-output*, per exemple). El procés de gestació de l'Asociación Española de Ciencia Regional (AECR) va ser laboriós. En l'impuls inicial i la demanda de permís a través de Fraga jo no hi vaig poder figurar. Al Servei d'Estudis qui portà el tema endavant va ser Tomás Jiménez Araya, que després va ser durant molts anys funcionari de l'ONU a Nova York i a Amèrica llatina en temes de població. L'AECR ha tingut sempre la seu a Barcelona. El 2017 celebrarà el seu XLIII congrès.

Més sobre l'Urquijo

El Servei d'Estudis canalitza, en efecte, la sortida a l'estranger, especialment a les universitats britàniques, de professors universitaris joves i llicenciats recents que després s'han incorporat a la universitat o a l'Administració.¹²

10. Quatre volums d'actes sota els títols *Localización económica y desarrollo regional y Economía regional en España*, Servicio de Estudios del Banco Urquijo en Barcelona.

11. Aquesta col·laboració començà amb l'assessorament per a *Desarrollo económico de Cataluña, 1967-1970*, Barcelona, Sociedad de Estudios y Publicaciones, 1967, i amb el patronatge al VII Congrés de Barcelona de l'Association Régionale de Langue Francaise.

12. El servei donà estructures permanents tals com l'endegada per l'equip redactor de la *Guía de fuentes estadísticas de España*, que es concreta en l'anomenada en primer lloc Comissió Mixta de

Trias forma també part de l'aventura inicial de la Universitat Autònoma de Barcelona, en la qual aporta el seu interès per l'anàlisi dels recursos humans. A aquesta qüestió que reprèn en forma moderna la preocupació vandellosiana per la població, Trias li troba fonamentació empírica a *Desarrollo económico de Cataluña 1967-1970*, en què es fan paleses les deficiències del creixement extensiu sota el franquisme i els dèficits en formació tècnica i científica. A l'Autònoma, entre altres coses, Trias duu un seminari sobre economia de l'educació —una d'aquelles disciplines desenrotllades a Chicago—, altre cop finançats els estudis bàsics per la Fundació Ford, fundació que contribuï a l'organització de diversos seminaris a l'Urquijo, entre els quals el que permeté la presència a Barcelona de Hayek —visita que escandalitzà crec que el mateix Trias i els assistents demòcrates, per la seva formulació de la crisi de governabilitat de les democràcies. Amb els seus alumnes i col·laboradors a l'acabada de fundar Universitat Autònoma de Barcelona duu a terme una enquesta sobre els economistes.¹³

Trias va anar a la Universitat Autònoma de Barcelona com a professor en els anys fundacionals després de les expulsions massives de la Universitat de Barcelona de professors no numeraris.

El Servei d'Estudis va mantenir relacions amb experts del Hudson Institute, del servei tècnic del Comissariat au Plan francès, de les universitats britàniques i nord-americanes, de la Comissió Europea i del Club de Roma, tant en temes regionals com sobre progrés tècnic i altres aspectes vius en aquell moment com la planificació indicativa.

La qualitat de vida, les qüestions mediambientals i les bosses de pobresa preocuparen Trias, que contribuï a introduir aquesta temàtica a través d'estudis i seminaris. Entre aquests els relatius a la localització de la refineria petrolera de Catalunya que es concretà a Tarragona i a les qüestions mediambientals;¹⁴ en les quals es tractà, respectivament, del transvasament de l'Ebre al Llobregat i els seus usos alternatius i del corredor de la Tordera, aleshores en procés de ràpida industrialització. Cal citar aquí també un dels primers grans debats sobre temes ecològics fets a Barcelona¹⁵ en presència d'experts internacionals i en el

---

Coordinació Estadística i després Centre d'Informació i Documentació de Catalunya (CIDOC), base material per a la creació de l'IDESCAT. Lluís Carreño hi fou col·laborador fonamental.

13. *Las condiciones de trabajo de los economistas españoles*, Madrid, Sociedad de Estudios y Publicaciones, 1971.

14. *El petróleo en Cataluña*, Madrid, Moneda y Crédito, 1969; *El agua, recurso natural escaso*, Madrid, Moneda y Crédito, 1969; *Control de la polución y descentralización de las empresas de la Tordera*, Madrid, Moneda y Crédito, 1977.

15. Servei d'Estudis del Banco Urquijo, *Actas del Congreso Fuentes de Energía y Desarrollo*, 2 v.

qual es parlà de la contaminació dels rius, la viabilitat de les solucions suscitées per l'ús de l'energia nuclear i la crisi del petroli.

Trias va impulsar un estudi liminar sobre la prevenció de la subnormalitat (en la línia de la superació racional del cop que li representa el naixement del seu fill Andreu),¹⁶ el principal redactor del qual, J. J. Artells, fou enviat a la Gran Bretanya a ampliar estudis, i altres treballs que contribuïen a consolidar els estudis d'economia de la salut a Catalunya i a Espanya.

Sobretot, però, el duqué més tard a la defensa i formulació de l'anomenada Llei Trias. Ell i els seus col·laboradors prepararen un informe per a una enquesta internacional dirigida per Riccardo Petrella de la Universitat de Louvain-la-Neuve, director després del Programa FAST de la Comunitat Europea, en què per primer cop es definí la Catalunya pobra de l'interior. Des del començament, Trias i el Servei d'Estudis van mantenir un interès explícit per Europa i el mercat comú i les seves relacions amb Catalunya i Espanya¹⁷ i després es mantingué una estreta relació amb la Lliga Europea de Cooperació Econòmica i s'analitzaren qüestions com la influència potencial de Barcelona sobre el Migdia francès. En un treball posterior¹⁸ remarca la pobresa del quart món urbà i suburbial. Trias defensà la integritat territorial de Catalunya en un moment en què es maldava per separar Lleida de les altres províncies catalanes. Jo hi vaig contribuir modestament amb un article a *Serra d'Or*.

Amb la col·laboració de Pere Pi-Sunyer i Bayo i Pere Puig s'endegaren els darrers equips de recerca del Servei d'Estudis.¹⁹ A més dels darrers citats, el Servei d'Estudis encara dona per proporcionar quadres d'urgència per a la negociació dels pactes de la Moncloa als partits burgesos incipients.

El Servei d'Estudis proporcionà, no cal dir-ho, un seguit de quadres professionals a les empreses del grup Urquijo, començant per aquelles que s'establiren per desenrotllar nous productes financers, com ara Gesfondo, per les quals passa també un considerable nombre de professionals que trobem ara en el camp financer i d'empresa a Catalunya: del qui fou secretari d'Estat i després conseller delegat d'Enher, Alfred Pastor, cap avall. O que s'integren a Corporación Industrial, el hòlding del banc, o a altres empreses del grup.

16. *Prevención de la deficiencia mental en España*, Madrid, Moneda y Crédito, 1978.

17. Antoni MONTSERRAT, *España y el mercado común: Un análisis dinámico comparativo*, Barcelona, Servicio de Estudios en Barcelona Banco Urquijo, 1968.

18. *La calidad de la vida en España*, treball fet per un equip del Servei d'Estudis dirigit per J. A. García Durán i Pere Puig.

19. A més dels darrers citats, Isabel BUSOM i altres, *La especialización de la industria manufacturera catalana*, Barcelona, Servicio de Estudios del Banco Urquijo, 1979.

La Labor i el despatx professional

Trias desenrotllà una part de la seva activitat intel·lectual en relació amb una empresa, Labor, en la qual entrà mercès al seu germà de Colòmbia, que després passa a l'àmbit del grup Explosivos Río Tinto. La Labor acollí en els moments més negres gent com Pius Font i Quer, el botànic català més interessant del segle passat. A Pius Font i Quer la Labor li va fer encàrrecs fins i tot quan encara estava a la presó. Trias aleshores encara era a l'exili, però sota la seva direcció aturà prou més endavant l'intent encapçalat per Carlos Robles Piquer d'enviar al *pacto del hambre*, de la fam, Manuel Sacristán, Enrique Tierno Galván i José L. López Aranguren. Labor topà amb —absorbí— Seix i Barral, editorial de l'esquerra culturalista d'expressió castellana. D'aquest món editorial procedeix gent tant distinta com Salvador Clotas, company de detenció de Manuel Vázquez Montalbán, diputat socialista, responsable de cultura de l'executiva federal del PSOE i director sempitern de la Fundació Pablo Iglesias, o el conseller, primer d'Ensenyament i després de Cultura, Joan Guitart. El despatx professional el va anar mantenint, sobretot en vida del seu germà Carles. Ja he parlat del cas Di Stéfano, també va portar sense èxit, però igualment, el cas del camp d'esports expropiat a la Joventut Republicana pel Frente de Juventudes i hi derivà alguns estudis urbanístics.

Nova visió del sector financer i de l'empresa

La introducció de nous productes financers va ser duta a terme per Trias fonamentalment a través de Gesfondo. I va ser soci fundador de l'Instituto Español de Analistas de Inversión (1965). Però també cal tenir present la seva actuació general al banc i les publicacions sovint crítiques i amb problemes decreixents amb l'increment d'ortodòxia de les autoritats monetàries amb la censura del Banc d'Espanya.²⁰

20. Aquest va ser el cas de *The Spanish economy 1966*, informe que prefigurava dificultats en una de les fases de la política d'*stop and go* dels anys seixanta, i que quedà apartat a les prestatgeries del despatx de Trias, o del llibre de Frederic Segura *La nueva política monetaria española: Un análisis crítico* (en aquest cas calgué desvincular el llibre de la institució Banco Urquijo). Altres cops s'evita la censura com en el cas de crítiques del sistema financer (*El sistema financiero español*, dues edicions preparades per Jordi Petit Fontseré i Ramon Romaguera, respectivament), i es presenta com un manual de voluntat descriptiva, o *Objetivos e instrumentos de la política económica española*, d'A. Montser-

Aquesta voluntat d'introducció de noves tècniques financeres es manifestà al final de la vida en l'interès per l'orientació de la plaça borsària de Barcelona cap al mercat de futurs i la seva participació en la creació del Mercat Oficial d'Opcions i Futurs Financers a Espanya (MEFF), simultàniament a Madrid i a Barcelona. Aquí com en altres camps, Trias planteja molt sovint temes nous. Potser no sempre les seves posicions s'acabaren imposant, però el que compta, crec jo, en el mestratge de Ramon Trias és la seva capacitat d'introduir temàtiques i la voluntat de donar joc i d'entendre les preocupacions de les distintes generacions. La sintonia amb les seves posicions personals ja és una altra qüestió que pertany a les dificultats permanents del pensament liberal, ja presents a John Stuart Mill —evidentment una de les seves lectures— entre la dimensió liberal pura i la defensa del marc democràtic i la vessant humanística.

Entre Hayek i Dahrendorf; Trias va tractar aquest tema en distintes versions del seu text sobre el preu de la llibertat, reflexió política ensems que econòmica pensada com a missatge a la burgesia catalana instal·lada en les facilitats que els proporcionava el règim dictatorial en matèria laboral. Crític amb la idea que això era fer país de veritat, considerava que els avantatges d'un règim democràtic comportaven l'acceptació d'un joc normal de les regles, entre elles, per tant, els impostos progressius. Només combinant llibertat (amb austeritat) i un cert nivell d'igualtat es podria de veritat disposar d'un país com cal.

Ho resumia en un text manuscrit lliurat al *Diari de Barcelona* l'11 d'agost de 1976: «La llibertat dignifica l'home i fa possible a l'ensems el progrés. Per ésser realment lliure s'ha d'estar fora de l'abast de les necessitats biològiques i de la indigència cultural. Perquè la justícia social i la cultura fan possible la llibertat, aquesta no es justifica si no es posa al servei de la cultura i de la justícia.»

Ramon Trias Fargas a l'IEC

No puc acabar aquestes reflexions sense parlar de la particular relació de Ramon Trias amb l'IEC. La seva primera relació important amb una institució aleshores gairebé clandestina és el guardó que guanya el 1955 amb el treball *La indústria catalana en els darrers cent anys*. El 1968 és elegit membre numerari de la Secció de Filosofia i Ciències Socials de l'Institut i es dedica a promou-

---

rat i J. Vergés, en el qual s'insisteix en les crítiques a les dificultats de la balança de pagaments espanyola dels seixanta i les limitacions generals del model.

re la participació dels economistes joves que ja hagin publicat per tal d'enfortir la Societat Catalana d'Estudis Jurídics, Econòmics i Socials (SCEJES), que esdevindrà en els anys, desdoblada de les parts jurídica i sociològica, la present Societat Catalana d'Economia (SCE). A Trias li devem l'ingrés en aquesta societat la major part dels actuals socis de més edat, entre ells la major part dels membres de les successives juntes. Aquí, com a l'Urquijo, el criteri no va ser mantenir el clos reservat del purisme de l'època o influir perquè l'organisme defensés directament i exclusivament les seves conviccions liberals, sinó que hi participessin els qui, en aquest cas pel simple mèrit d'haver publicat, podien aportar presumiblement elements de debat i reflexió. Trenca així amb un exclusivisme que Carabén va descriure dient que a Catalunya només hi havia quatre economistes liberals: Trias, Fargas, Millet i Bel.

Un d'aquells socis és l'actual membre de l'IEC Carles Gasòliba i Böhm, que el succeirà en molts càrrecs a CDC, i que ja va fer l'elogi de Trias en aquest mateix Institut, o Pere Puig que va estar de director general després a la conselleria de Trias, però també el redactor d'aquestes ratlles. Tinc l'orgull de dir que Trias i jo, els tretze anys que vaig fer de director tècnic del Servei d'Estudis, que vaig escriure i firmar textos i llibres amb ell, ens vam mantenir sempre en el tractament de vostè, per un respecte que ens teníem mútuament i que el va portar a oferir-me entrar en el seu despatx professional.

La llista és llarga. A risc de deixar-me algú, i me n'excuso, perquè la meua memòria és la que és, a més dels ja esmentats, són socis de l'SCE, Jordi Alcover, directiu de banca; Eugènia Bieto, directora d'ESADE; Joan Colom i Naval, Parlament Europeu i Sindicatura de Comptes; Josep Jané, també president de l'SCE com Pere Puig, catedràtic, directiu de banca i promotor de múltiples activitats; Pasqual Maragall, que vaig integrar al meu equip en un dels primers treballs professionals; Jordi Nadal, soci d'honor de l'SCE; Vicenç Oller, exconseller de la Generalitat; Antoni Soy Casals, també exconseller; Joan Maria Esteban Marquillas, Institut d'Anàlisi Econòmica (IEA) del Consejo Superior de Investigaciones Científicas (CSIC) durant molts anys, UAB; Alexandre Checchi, company d'aquesta actual junta i exdirector a la Unió Europea (UE), i d'altres també a l'IEC com les sociòlogues Àngels Pasqual i Carlota Solé. No puc com voldria desenrotllar els seus currículums, extensos. En part, tots ells li deuen una primera empenta al seu pas pel Servei d'Estudis que dirigia Trias. És el cas també d'Ernest Lluch, amb qui va publicar «Balance of payment studies for the region of Catalonia» als Papers del Congrés de Zurich de l'RSA de 1962, i va desenrotllar l'aplicació del concepte keynesià-espacial de base econòmica. També és el cas de Frederic Segura, Rafael Suñol, Rafael Pujol, Narcisa Salva-

dor, Lina Sanou o César Villazón; de Robert Tornabell, Manuel Ribas Piera o Félix Serratosa. Voldria assenyalar també la col·laboració que va tenir amb Jordi Petit i amb Guillen Sánchez, que van acabar com a director de l'oficina de Barcelona del Banco Urquijo i en posicions d'assessor en una de les empreses del grup. Jo mateix vaig treballar en un període per al hòlding financer del grup Urquijo, Corporación Industrial.

L'acció política i intel·lectual durant la democràcia

La democràcia arriba quan Trias ja ha fundat primer el grup Llibertat i Democràcia i després Esquerra Democràtica de Catalunya (EDC), com a president d'EDC participa a les terceres vies, aflorament —sortida a la superfície, en dièiem— de les forces clandestines, tant de dretes com d'esquerres.

Immediatament de la caiguda del franquisme, Trias es veu aportant gent del seu equip a l'elaboració dels pactes de la Moncloa i abandona l'Urquijo, que ja ha entrat en decadència, per centrar-se en l'acció política. S'hi endurà Pere Pi-Sunyer, Antoni Plana, Pere Puig, Llorenç Birba, Joan Lúria, en responsabilitat de partit a EDC i després a CDC, en càrrecs institucionals o a la conselleria. D'altres farem també política com Antonio Santillana del Barrio, Antoni Zabalza, Isidor Boix o Josep Vergés, qui fou secretari de l'SCE. O Eduard Guardino. O Santiago Ponseti, o jo mateix.

Trias veu que EDC no pot continuar com una nova Acció Catalana i prefereix integrar-la a CDC. A partir d'aleshores, tot i no ser un partit liberal, CDC s'associa a la Internacional Liberal. Trias intervé activament a les Corts espanyoles al voltant de dos temes, centrals per a ell: el finançament autonòmic i la Llei d'integració social dels minusvàlids (LISMI, coneguda com a Llei Trias). Surt molt descontent de la negociació autonòmica i produirà el seu famós pamflet «Narració d'una asfíxia premeditada». La Llei Trias, però, suposa un orgull per a ell.

Passa dues vegades per la conselleria d'Economia i Finances, on es topa amb les dificultats del moment, i, a més de senador, esdevé candidat a l'alcaldia de Barcelona. Reuneix un bon equip tècnic per al seu programa. S'estavella, però, davant la força dels socialistes i esdevé un dialogant cap de l'oposició municipal, com li reconeix Maragall, que el considera allò que segurament Trias tenia més a cor, un senyor de Barcelona.

El retorn frustrat al món de la reflexió intel·lectual

Trias no vol despendre's de la seva vocació d'intel·lectual. Crec que la intentava recobrar i enfortir ensems amb la vida familiar quan s'acomiada de la vida política, un cop descavalcat de la presidència de CDC i de tot càrrec institucional, i ho comunica a Pujol. I al rei li ho comunica un divendres i diumenge mor del cor en un míting que havia de ser el seu darrer acte polític.

Resum d'aportacions

En resum, Trias va reintroduir o impulsar els estudis de balança de pagaments territorial (Petit, Ros Hombravella, Montserrat i Lluch), l'estudi del dèficit fiscal, el concepte de base econòmica (Lluch), la importància de l'economia en el planejament urbà, el paper de l'equilibri pressupostari i del dèficit fiscal, la necessitat d'un sistema financer modern i amb nous instruments, com els fons d'inversió i els futurs, l'imprescindible joc del benestar, l'educació i el medi ambient en un context de lliure mercat, inclosa la protecció dels més desvalguts, l'anàlisi cost-benefici en les infraestructures, l'estudi de l'economia catalana, etc.

Gràcies a ell van avançar els estudis de les taules *input-output* regionals, l'anàlisi del joc dels efectes composició i diferencial en economia regional (Moltó, Montserrat i Esteban i després Esteban) i en general l'anàlisi regional. Sobre tot una gran prevenció contra les solucions purament tècniques i la gestió burocràtica de l'economia.

Va contribuir a crear institucions com l'Instituto Español de Analistas de Inversión, els fons d'inversió, el Mercado Español de Futuros Financieros (MEFF), la Llei LISMI, la Comissió Mixta de Coordinació Estadística (CMCE) després Institut d'Estadística de Catalunya (IDESCAT), l'Asociación Española de Ciencia Regional (AECR) i contribuí a revitalitzar l'IEC en matèria d'economia.

No ho va fer sol. Ho va fer amb professionals que intentava triar pels seus coneixements o la seva vàlua. Això també va ser un dels seus mèrits principals. I va mantenir el seu pensament liberal com a guia de la seva conducta.

Acabaré amb una cita de la seva intervenció en el II Ple de la Secció d'Economia de la Societat Catalana d'Estudis Jurídics, Econòmics i Socials (SCEJES).

Anotacions parlamentàries; tècnics, funcionaris, polítics

Frase final de la conferència del doctor Ramon Trias Fargas a l'IEC, amb motiu del II Ple anual de la Secció d'Economia:

Els que dirigeixen el país des de l'Estat en representació directament o indirecta del poble es poden agrupar en les tres grans categories que giren al voltant de la política i dels polítics, de la burocràcia i dels funcionaris, i de la tècnica i dels tècnics.

Els tècnics tendeixen, segons molts han destacat, a convertir-se en investigadors funcionaris, cordials, pacífics, disposats a seguir en l'atmosfera acadèmica de la joventut, protegits de la lluita professional per la mediocritat del seu destí. Molts es posen permanentment al servei de l'Estat, però queden indiferents en allò que té a veure amb els resultats. Perden autoritat i perden iniciativa a mesura que es burocratitzen.

Els economistes que vulguin entrar a l'administració pública, que sàpiguen que els seus consells solament seran escoltat pels polítics si ajuden a guanyar vots, i pels funcionaris gairebé mai. I els intel·lectuals en general, que volen fer política, que per arribar al capdamunt de tot, sense oblidar les seves condicions d'intel·lectuals, ho tenen molt malament. I els demòcrates de tots colors: molt de compte amb els funcionaris com a grup. Amb la burocràcia com a estament. És clar que queden els polítics dels ideals, i els tècnics de la ciència, i els homes d'Estat, però tots aquests els buscarem un altre dia.

Bibliografia

Homenatge a Ramon Trias Fargas. Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 1989.

51 p. (Parlaments; 8)

TRIAS FARGAS, Ramon. *La expedición botánica al nuevo reino de Granada: Trabajo premiado en el concurso abierto por la Universidad Nacional de Colombia en el año 1945*. (Pseudònim de l'autor: Floridablanca) [Bogotá: 1945], p. 113-178.

— «El goodwill en Colombia». [*Revista Jurídica*, núm. 9-10 (1946)], p. 87-118.

— «Las dos guerras mundiales y la creación de la deuda pública en los Estados Unidos de América». *Revista de Economía Política*, vol. III, núm. 1-2 [1950], p. 1-40. [Separata] [En el nom de l'autor apareix una errata: Ramón Trias Farga]

— «Notas para un estudio del régimen fiscal de la Colonia al tiempo de su independencia: 1800-1820». *Anuario Historia del Derecho Español* [Madrid: Instituto Nacional de Estudios Jurídicos] (1951). 24 p. [Separata]

- TRIAS FARGAS, Ramon. *El derecho cambiario angloamericano*. Barcelona: Consejo Superior de Investigaciones Científicas; Instituto de Derecho Comparado, 1955, 110 p. (Textos legales de Inglaterra y Estados Unidos traducidos por R. Trias Fargas y A. Plasencia) (Colección del Instituto de Derecho Comparado, Serie C; Textos legales extranjeros; núm. 1).
- «La literatura económica: Consideraciones sobre la estructura económica». *Moneda y Crédito*, núm. 62 (1958b), p. 33-46. 14 p.
  - «El análisis regional: La teoría del desarrollo económico y el actual concepto económico de región». *Anales de Economía*, núm. 4 [1958a], p. 747-775. [Separata]
  - «La balanza de comercio de la provincia de Barcelona y la tabla de "inputs" industriales de la misma». *Moneda y Crédito*, núm. 69 (1959), p. 41-55 + 1 taula plegada. [Separata]
  - *La balanza de pagos interior. Estudio relativo a la provincia de Barcelona*. Madrid: Sociedad de Estudios y Publicaciones, 1960. 372 p. + 14 taulas plegades.
  - «El presupuesto español como instrumento de política española: Conferencia pronunciada por Ramon Trias Fargas». A: *Memoria de la Asociación Española de Derecho Financiero*. Madrid: Asociación Española de Derecho Financiero, 1961a, p. 249-273. [Separata]
  - «La financiación del planeamiento urbano y la equidad». *Revista Jurídica de Cataluña* (març-abril 1961b). 23 p. [Separata]
  - «Algunas consideraciones alrededor del concepto moderno de hacienda pública. Prólogo». A: SCHMÖLDERS, Günter. *Teoría general del impuesto*. Madrid: Derecho Financiero, 1962a, p. XI-XLVI. [Separata]
  - «Criterios económicos de la planificación urbanística. Conferencia pronunciada por el catedrático de economía y hacienda pública de la Universidad de Valencia Ramon Trias Fargas, el 21 de febrero de 1962». A: *Ciclo de conferencias sobre aspectos económicos de la nueva administración municipal: pronunciadas en el Salón de las Crónicas de la Casa de la Ciudad*. Barcelona: Publicaciones de la Gaceta Municipal de Barcelona, II, Ajuntament de Barcelona, 1962b, p. 149-173.
  - «Criterios económicos de la planificación urbanística de Barcelona». *Revista Jurídica de Cataluña* (març-abril 1962c), p. 1-22. [Separata]
  - «Algunos documentos inéditos relativos al régimen económico de las Indias a fines de la Colonia». A: *Homenaje a D. Ramón Carande*. Madrid: Sociedad de Estudios y Publicaciones, 1963, p. 3-25. [Separata]
  - «El servicio de propaganda del sistema capitalista». A: *Problemática de la ciencia del derecho: Estudios en homenaje al profesor José M^a Pi y Suñer*. Barcelona: Bosch, 1962d, p. 831-849. [Separata]

- TRIAS FARGAS, Ramon. «¿Entre el capitalismo y el comunismo, un tercer camino?». A: MÜLLER-ARMACK, Alfred. *Economía dirigida y economía de mercado*. Madrid: Sociedad de Estudios y Publicaciones, 1963, p. 3-36. [Pròleg de la versió espanyola] [Separata]
- «Estructura de la base económica de Cataluña». *Moneda y Crédito* (maig 1964), p. 3-67. [Separata]
- «Der Export im Spanischen Wirtschafts-Entwicklungsplan». A: *Jahrbüchern für Nationalökonomie und Statistik*. Stuttgart: Gustav Fisher Verlag, 1965a, vol. 177, p. 550-572. [Separata]
- «La indústria catalana contemporània i el proteccionisme». *Serra d'Or*, núm. 10 (octubre 1965b), p. 25-26.
- *Catalunya i el modern concepte de regió econòmica*. Barcelona: Rafael Dalmau, 1966a, 173 p. (Panorama Actual de les Idees; 48-49)
- «Quince años de política económica en la República Federal Alemana». *Moneda y Crédito*, núm. 98 (1966b), p. 3-41. [Separata]
- «Metodología del análisis regional aplicada a Cataluña». *Círculo de Economía: Conferencias: Curso 1966-1967*. Barcelona: Círculo de Economía, 1967, p. 579-595.
- «Colaboración franco-española de análisis regional». A: *Ponencias del VIIIème Colloque de l'Association de Science Régionale de Langue Française*. Madrid: Moneda y Crédito; Servicio de Estudios en Barcelona, Banco Urquijo, 1968a, p. 5-17. [Separata]
- «Instrumentos especiales de financiación del desarrollo». A: *El sistema financiero español: Ciclo de conferencias organizadas por el Banco Condal, en el Salón de Actos de la Cámara de Comercio, Industria y Navegación*. Barcelona: [Banco Condal], 1968b, p. 12-24.
- «Las patentes y su significación económica». A: *II cursillo sobre propiedad industrial*. Barcelona: Grupo Español de la A.I.P.P.I., 1969a, p. 133-147. [Octava conferencia] [Separata]
- «Los fondos de inversión mobiliaria en España». [*Revista del Congreso Superior Bancario*, núm. 8 (1969b)], p. 3-15. [Separata?]
- «Bases para una convivencia universitaria (I): Los mecenas». *Destino*, núm. 1679 (6 diciembre 1969c), p. 40-42.
- «Bases para una convivencia universitaria (II): Los jóvenes. Los docentes». *Destino*, núm. 1680 (13 diciembre 1969d), p. 36-39.
- «Bases para una convivencia universitaria». *Convivium*, vol. II, núm. 32 (1970a), p. 50-72. [Separata]
- *El sistema financiero español: Un análisis crítico*. Barcelona: Ariel, 1970b. 202 p. (Ariel Quincenal; 43)

- TRIAS FARGAS, Ramon. «Les fonds d'investissement ont apporté un changement profond au marché des capitaux en Espagne». Montreux (26 setembre 1970c), p. 23. [Conferència]
- «La definició regional i el desenvolupament de Catalunya: 1967-1970». A: *Les terres de Lleida en la geografia, en l'economia i en la cultura catalanes*. Barcelona: Pòrtic, 1971a, p. 13-35. (Pòrtic; 2) [Conferència pronunciada el dia 9 de gener de 1967 al Saló d'Actes del Consell Superior d'Investigacions Científiques]
- «La Catalogne, région frontrière?: Information préliminaire». *Cahiers de l'I. S. E. A.*, tom v, núm. 3-4 (1971b), p. 699-718. [Data incerta]
- «Los problemas de la financiación de la pequeña y mediana empresa». *Anales de Moral Social y Economía*, vol. 27 (1971c), p. 3-14. [Separata]
- *Introducció a l'economia de Catalunya: Un anàlisi regional*. Barcelona: Edicions 62, 1972a. 140 p. (Llibres a l'Abast; 102)
- «Prólogo». A: *Barcelona: génesis y problema del área metropolitana*. Madrid: Moneda y Crédito, 1972b.
- *Principios de economía política española*. Barcelona: Ariel, 1973.
- *Introducción a la economía de Cataluña: Un análisis regional*. Madrid: Alianza, 1974. 151 p. (El Libro de Bolsillo: Sección Humanidades; 491)
- «Panorama económico». A: *España, perspectiva 1974*. Madrid: Guadiana de Publicaciones, 1974, p. 1-20. [Separata]
- *El preu de la llibertat*. Barcelona: Universitat de Barcelona, 1975a. 43 p. [Discurs inaugural del curs acadèmic 1975-1976]
- «Llibertat, intervenció laboral i justícia social a la Catalunya de demà». A: CAÑELLAS, A. [et al.]. *Les terceres vies a Europa*. Barcelona: Nova Terra, 1975b, p. 137-171. (Noves Actituds; 1)
- *Soluciones per a Catalunya*. Barcelona: Pòrtic, 1977a, 325 p. (Nartex; 18)
- «La cuestión catalana». A: *La Corona y la nueva sociedad española ante un año histórico: Ciclo de conferencias pronunciadas en el Club Siglo XXI durante el curso 1976-77*. Madrid: Fomento, 1977b, p. 325-345. (Futuro de España; 4)
- *Convergència Democràtica de Catalunya: Butlletí de CDC*, any 11, núm. 25 (15 desembre 1978), p. 2.
- «El debat sobre la llengua, un autèntic pas endavant». *Avui*, any 3, núm. 830 (31 desembre 1978), p. 10.
- *Nacionalisme i llibertat*. Barcelona: Destino, 1979. 179 p. (El Dofí)
- «Designis per a Barcelona». A: BOFILL, Ricard [et al.]. *Ramón Trias Fargas: un pacte de futur*. Barcelona: Mauricio Wacquez, 1983a, p. 5-19.
- *Despesa sanitària i assignació de recursos: Discurs llegit per l'acadèmic electe Excm. Sr. Dr. Ramon Trias i Fargas a l'acte de la recepció el dia 18 de desembre*

- del 1983: *Discurs de resposta de l'acadèmic numerari Excm. Sr. Dr. Josep Laporte i Salas*. Barcelona: Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona, 1983b. 30 p.
- *Discurs de presentació del llibre: «Un pacte de futur»*. Barcelona: CiU, 1983c. 8 p.
- *Trias Fargas: una obra de govern*. [Molins de Rei: Sermagràfic], 1983d. 130 p.
- *Narració d'una asfíxia premeditada: Les finances de la Generalitat de Catalunya*. Barcelona: Tibidabo, 1985a. 123 p. (Cal Saber)
- *Discurso de contestación por el académico de número Excmo. Sr. D. Ramón Trias Fargas a Keynes y la teoría económica actual*. Barcelona: Publicaciones de la Real Academia de Ciencias Económicas y Financieras, 1985b, p. 59-64.
- *Rebel·lia necessària: La Catalunya dels 90: Conferència pronunciada pel conseller d'Economia i Finances de la Generalitat de Catalunya Hble. Sr. Ramon Trias Fargas a la Universitat Internacional Menéndez Pelayo, Barcelona, 7 de juliol de 1989*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament d'Economia i Finances, 1989. 20 p.
- TRIAS FARGAS, Ramon (dir.). *Llibre blanc de la descentralització de la ciutat de Barcelona*. [Barcelona]: Grup Municipal de Convergència i Unió a l'Ajuntament de Barcelona, 1986. 57 p.
- TRIAS FARGAS, Ramon; LLUCH MARTÍN, Ernest. «Balance of payment studies for the region of Catalonia». A: *Regional Science Association. Papers X. Zurich Congress, 1962*. Zurich: Regional Science Association, 1962, p. 143-151.
- «La política econòmica adoptada por la República Democràtica Alemanya». *Moneda y Crédito*, núm. 82 (1962), p. 3-62. [Separata]
- TRIAS FARGAS, Ramon; PERRINS, Dexter. *La política exterior norteamericana*. Barcelona: Bosch [1956].
- «El concepto económico de región: instrumento imprescindible del examen espacial empírico». *Moneda y Crédito*, núm. 60 (1957), p. 23-46. [Separata]
- TRIAS FARGAS, Ramón; PUIG BASTARD, Pedro. *Las condiciones de trabajo de los economistas españoles: El empleo y la remuneración de los licenciados en ciencias económicas*. Barcelona: [Sirven Sael, 1972]. 291 p.
- TRIAS FARGAS, Ramon; RAGA GIL, José. «Public finance and governance in a new democracy: opportunities and problems». A: *The relevance of public finance for policy-making: proceedings of the 41st Congress of the International Institute of Public Finance*. Detroit: Wayne State University Press, 1987, p. 251-257.
- «Hacienda pública y gobierno en una democracia nueva: oportunidades y problemas». A: *La influencia de la hacienda pública en el quehacer político*. Madrid: Ministerio de Economía y Hacienda; Instituto de Estudios Fiscales, 1990, p. 343-350.